

Examen VWO 2023

kunst

beeldende vormgeving - dans - drama - muziek - algemeen

tijdvak 2

woensdag 21 juni

9.00 - 12.00 uur

Vergeet niet je op te zetten!

Klik op 'Start' om te beginnen.

Dit examen bestaat uit drie blokken met in totaal 31 vragen.
Voor dit examen zijn maximaal 64 punten te behalen.
Voor elke vraag staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Blok 1: Natuurlijkheid in muziek en dans

Blok 2: Natuurlijkheid in de beeldende en toneelkunst

Blok 3: Natuurlijkheid in theater en film

Bij het beantwoorden van de vragen maak je gebruik van de aangeboden bronnen. Tevens wordt een beroep gedaan op je eigen kennis.

Geef niet meer antwoorden (redenen, voorbeelden e.d.) dan er worden gevraagd. Als er bijvoorbeeld twee redenen worden gevraagd en je geeft meer dan twee redenen, dan worden alleen de eerste twee in de beoordeling meegeteld.

Blok 1 Natuurlijkheid in muziek en dans

Dit blok gaat over het hofballet en de opera aan het hof van Lodewijk XIV en over de popmuziek van de jaren 60 van de twintigste eeuw.

In de film *Le Roi Danse* (De koning danst) wordt de belangrijke positie van dans aan het hof van Lodewijk XIV geschetst. De openingsscène van de film laat het optreden zien van Lodewijk XIV in de rol van Apollo (filmfragment 1). Deze scène is gebaseerd op het *Ballet de la Nuit* (Ballet van de nacht) dat in 1653 aan het hof werd opgevoerd.

Lodewijk XIV identificeerde zich met Apollo. Dit is zichtbaar in verschillende kunstwerken die tijdens zijn regeringsperiode zijn gemaakt.

In filmfragment 1 is zichtbaar dat het om Apollo gaat, onder meer door de aanwezigheid van het gevolg van Apollo (de Goede Geesten).

- (3p) - Geef nog twee verwijzingen naar Apollo uit filmfragment 1.**
- **Geef vervolgens een reden waarom Lodewijk zich graag identificeerde met Apollo.**

Het *Ballet de la Nuit* vond plaats vlak na het neerslaan van de opstand van Franse edellieden tegen het koningshuis van Frankrijk (tekst 1). Tegen deze achtergrond kan het thema van het ballet, inclusief de rol van Lodewijk XIV als Apollo, ook politiek geïnterpreteerd worden.

(1p) Geef deze politieke interpretatie van het thema van het ballet.

Van het *Ballet de la Nuit* is de oorspronkelijke choreografie niet bewaard gebleven door middel van dansnotatie. Van een later hofballet, waarin eveneens sprake is van een entree van Apollo, is de oorspronkelijke choreografie wel bekend. In filmfragment 2 zie je een reconstructie van dit latere ballet. De bewegingen en houdingen zijn complex en onnatuurlijk.

(3p) Geef drie voorbeelden van onnatuurlijke bewegingen in filmfragment 2.

In de kunst van de hofcultuur werd de zichtbare natuur niet exact nagebootst. Een zekere stileren en onnatuurlijkheid paste in het esthetisch ideaal ten tijde van de hofcultuur van Lodewijk XIV.

(1p) Geef aan waarom een zekere onnatuurlijkheid paste in de esthetische opvatting van die tijd.

Na de dood van Mazarin in 1661 ging Lodewijk XIV regeren zonder eerste minister: alle regeringsbeslissingen zouden door hemzelf genomen worden. Een van zijn eerste regeringsacties was de oprichting van de Académie Royale de la Danse. Deze stond, net als andere academies die hij later oprichtte, onder direct staatstoezicht. Hierdoor kon hij de esthetische kwaliteit van de kunsten controleren. Het staatstoezicht had echter ook politieke doelen.

(2p) Geef twee van deze politieke doelen.

In 1669 werd in Parijs de Académie d'Opéra opgericht, die al snel werd hernoemd tot Académie Royale de Musique. De eerste opera die in de Académie werd opgevoerd was de opera *Pomone* uit 1671, met muziek van Robert Cambert en libretto van Pierre Perrin.

Cambert volgde in grote lijnen de principes van Monteverdi's *seconda pratica*. In geluidsfragment 1 hoor je een passage uit *Pomone* waarin dit hoorbaar is.

- (2p) - Benoem een kenmerk van de zang in geluidsfragment 1 dat verband houdt met de *seconda pratica*.**
- **Geef vervolgens, op basis van een muzikaal vormgevingsaspect, aan op welke manier de begeleiding in dit fragment kenmerkend is voor de *seconda pratica*.**

In geluidsfragment 2 en 3 hoor je twee achtereenvolgende fragmenten uit de ouverture van *Pomone*.

(2p) Geef van onderstaande drie beweringen aan of ze waar of niet waar zijn. Noteer het nummer van de bewering gevolgd door 'waar' of 'niet waar'.

bewering 1: In geluidsfragment 2 is sprake van een terugkerend ritmepatroon van kort en lang (gepuncteerd ritme).

bewering 2: In geluidsfragment 2 én in geluidsfragment 3 is sprake van contrasten in dynamiek.

bewering 3: In geluidsfragment 2 is het tempo lager dan in geluidsfragment 3.

Net als in de opera *Pomone*, is de natuur een belangrijk thema in het nummer *Mother Nature's Son* van de Beatles uit 1968 (geluidsfragment 4). In dit nummer komt de hang naar de natuur en het eenvoudige landleven tot uiting.

(2p) Beschrijf voor twee keuzes in de uitvoering op welke manier ze passen bij deze inhoud van *Mother Nature's Son*.

In de tekst van *Mother Nature's Son* wordt de nadruk gelegd op binnen de hippiecultuur belangrijke waarden, waarin kapitalisme en prestatiedrang worden afgewezen.

(1p) Geef aan op welke manier deze afwijzing blijkt uit de tekst van *Mother Nature's Son*.

1

2

3

4

3

Het muziekfestival Woodstock, gehouden in 1969 in de Verenigde Staten, wordt gezien als een hoogtepunt van de hippiecultuur. De zangeres Joni Mitchell schreef naar aanleiding van het festival het nummer *Woodstock*. In de tekst van dit nummer associeert Mitchell het festival met de Bijbelse 'tuin van Eden'. Ondanks het chaotische verloop van het Woodstockfestival gaf het karakter ervan aanleiding tot paradijselijke associaties.

(2p) Beschrijf op basis van de afbeeldingen voor twee aspecten van het festival op welke manier ze aanleiding geven tot associaties met het paradijs.

5

3

4

Grootschalige muziekfestivals in de openlucht, zoals Woodstock, namen in populariteit toe. Zo vindt in recreatiepark Spaarnwoude sinds 1995 jaarlijks het Dance Valley Festival plaats. Afbeelding 5 toont de website van het festival en in tekst 4 kun je de tekst ervan lezen. In filmfragment 3 zie je de marketingmanager van het festival, die uitleg geeft over het terrein.

De rol die de natuur speelt in dit festival kan gezien worden als een voortzetting van de hippie-idealen, hoewel daar ook kanttekeningen bij te plaatsen zijn.

(2p) Geef op basis van de aangeboden bronnen aan dat de rol van de natuur in dit festival

- **wél gezien kan worden als een voortzetting van hippie-idealen.**
- **niet gezien kan worden als een voortzetting van hippie-idealen.**

Blok 2 Natuurlijkheid in de beeldende en toneelkunst

Dit blok gaat over natuurlijkheid in de uitbeelding van verhalen in schilder- en toneelkunst in de Republiek in de zeventiende eeuw en in hedendaagse beeldende kunst.

De schilderkunst maakte in de Republiek in de zeventiende eeuw een ongekende bloeitijd door. In de Republiek speelden de traditionele opdrachtgevers een beperkte rol en diende zich een nieuwe groep kopers aan.

- (2p) - Noem één groep van traditionele opdrachtgevers én geef aan waardoor deze groep een beperkte rol speelde.**
- Geef vervolgens aan welke nieuwe afzetmarkt er ontstond voor schilders.

Op afbeelding 1 zie je een schilderij van de Leidse schilder Jan Steen. De classicistische schilder en theoreticus Gerard de Lairese, een tijdgenoot van Jan Steen, uitte kritiek op de Hollandse schilders van stillevens en genrestukken. De Lairese vond deze schilders te veel 'een slaaf van de natuur'.

- (2p) - Geef aan in welk opzicht de opvatting 'over het volgen van de natuur' van Hollandse schilders als Jan Steen verschilde van die van aanhangers van het classicisme, zoals De Lairese. Betrek beide opvattingen in je antwoord.
- Geef vervolgens aan op welke manier de kunstopvatting van Hollandse schilders blijkt uit het schilderij op afbeelding 1.

De Lairese zei over Rembrandts stijl: "zijn verf is als stront op het doek gesmeerd en lijkt er vanaf te druipen." Op afbeelding 2 zie je De Lairesses historiestuk *Achilles wordt ontdekt tussen de dochters van Lycomedes* uit circa 1680. Op afbeelding 3 zie je een historiestuk van Rembrandt.

In het schilderij van De Lairese op afbeelding 2 zijn diverse classicistische vormgevingskenmerken te onderscheiden.

(2p) Leg aan de hand van twee verschillende aspecten van de vormgeving uit waarom dit schilderij op afbeelding 2 classicistisch te noemen is.

Het historiestuk op afbeelding 2 betreft een scène uit het verhaal van Achilles (tekst 1). De Lairesse paste zijn verhandelingen over het uitbeelden van een verhaal (tekst 2) toe in *Achilles wordt ontdekt tussen de dochters van Lycomedes*.

(3p) Geef drie voorbeelden uit afbeelding 2 waaruit dit blijkt.

Rond 1675 raakte De Lairesse betrokken bij Nil Volentibus Arduum, een gezelschap van intellectuelen dat zich vooral bezighield met het vernieuwen van het Amsterdamse toneel, in navolging van de Franse stijl (tekst 3). De Lairesse nam deel aan de discussies en uitwisselingen van theorieën en ontwierp decors voor theatervoorstellingen. Een voorbeeld hiervan zie je op afbeelding 4.

Wat De Lairesse beschreef als ideale schilderkunst had veel overeenkomsten met de opvattingen van Nil Volentibus Arduum over het theater.

(3p) Beschrijf drie van deze overeenkomsten op basis van tekst 2 en 3.

Volgens De Lairesse en de leden van Nil Volentibus Arduum zijn genrestukken (zoals op afbeelding 1) en kluchten (in het theater) vaak ongeschikt om het publiek een morele les te leren.

- (2p) - Benoem eerst de overeenkomst tussen genrestukken (zoals op afbeelding 1) en kluchten.**
- **Geef vervolgens aan waarom ze volgens De Lairesse en de leden van Nil Volentibus Arduum ongeschikt zijn voor een morele les.**

Tegenover de opvatting van De Lairesse stond de opvatting van Jan Steen en veel van zijn tijdgenoten dat het genrestuk wel degelijk geschikt was voor een morele boodschap.

Het schilderij van Jan Steen op afbeelding 1 heeft als titel: '*Soo voer gesongen soo na gepepen*' (Zoals de ouden zongen, zo piepen de jongen).

(1p) Beschrijf aan de hand van de voorstelling welke morele boodschap Jan Steen hier probeert over te brengen.

Op afbeelding 5 zie je een foto uit 1982 van de Canadese kunstenaar Jeff Wall, getiteld *Mimic* (Nabootsen). De man in het midden op de foto maakt een 'spleetoggebaar' richting de man aan de rand van de stoep.

Wall houdt zich in zijn foto's, net als veel oude meesters in de schilderkunst, bezig met het insceneren van verhalende scènes.

Mimic (afbeelding 5) lijkt een snapshot, een toevallige momentopname.

(3p) Beschrijf drie aspecten van *Mimic* waardoor deze indruk ontstaat.

Op afbeelding 6 zie je enkele van Walls werken in een tentoonstelling. Op afbeelding 7 zie je Wall aan het werk. Tekst 4 gaat over de uitgangspunten en werkwijze van Wall.

Uit de titel en uit de presentatiewijze van *Mimic* (afbeelding 6) kan afgeleid worden dat het niet zomaar een toevallige foto, een snapshot van de werkelijkheid betreft, maar dat het gaat om een geënceneerde werkelijkheid of schijnwerkelijkheid.

(2p) Geef aan op welke manier er sprake is van een schijnwerkelijkheid voor

- de titel *Mimic* (Nabootsen) en
- de presentatiewijze (afbeelding 6 en/of tekst 4).

Wall is geïnteresseerd in postmoderne theorieën over werkelijkheid, representatie van de werkelijkheid en schijnwerkelijkheid. Een voorbeeld van zo'n theorie is de simulacrumtheorie van de Franse filosoof Jean Baudrillard (tekst 5).

Op afbeelding 8 zie je een werk van Jeff Wall, getiteld *The Arrest* (De arrestatie). Dit werk zou je kunnen vergelijken met twee schilderijen van de Italiaanse schilder Caravaggio (1571-1610), die je ziet op afbeelding 9 en 10.

Je zou kunnen stellen dat *The Arrest* aansluit bij de simulacrumtheorie van Baudrillard.

(2p) Leg aan de hand van twee aspecten van *The Arrest* uit op welke manier dit werk aansluit bij de simulacrumtheorie en/of hyperrealiteit. Benoem daarbij telkens eerst een aspect van *The Arrest* en leg vervolgens uit op welke manier dit aspect aansluit bij de simulacrumtheorie.

Behalve het feit dat Wall aspecten van zijn werk baseert op postmoderne theorieën over werkelijkheid en schijnwerkelijkheid zijn er meer postmoderne kenmerken te vinden in het werk en de werkwijze van Wall.

(2p) Geef hiervan twee voorbeelden.

In elk van de kunstwerken op afbeelding 1, 2 en 5 wordt een verhalende scène uitgebeeld.

- (2p) Geef aan in welk opzicht de houding van Wall ten aanzien van de natuurlijke uitbeelding van verhalen overeenkomt**
- met die van Gerard de Lairesse en
 - met die van Jan Steen.

Blok 3 Natuurlijkheid in theater en film

Dit blok gaat over theater in Rusland aan het begin van de twintigste eeuw en over de natuur en natuurlijk spel in theater en film.

In 1898 richtte de regisseur Konstantin Stanislavski samen met de toneelschrijver en theaterdirecteur Vladimir Nemirovich-Danchenko het Moskous Kunsttheater op. Voorafgaand aan die oprichting stelden zij een beleidsplan op (tekst 1).

Aan het eind van de negentiende eeuw waren de opkomst van het marxisme en socialisme belangrijke politiek-maatschappelijke ontwikkelingen. Deze leidden uiteindelijk (onder meer) tot de Russische revolutie van 1917. Het beleidsplan voor het Moskous Kunsttheater van Stanislavski en Nemirovich-Danchenko bevat elementen die aansluiten bij deze politiek-maatschappelijke ontwikkeling.

(3p) Geef drie elementen uit het beleidsplan die aansluiten bij het marxisme en/of het socialisme.

Voor de eerste verjaardag van de Oktoberrevolutie (uit 1917) programmeerde en regisseerde Vsevolod Meyerhold een stuk van de futurist Vladimir Mayakovsky: *Mystery-Bouffe*. In dit stuk ontketenen de Onreinen (de arbeiders) een revolutie en gaan de strijd aan met de Reinen (de niet-werkenden).

Mayakovsky maakte voor de twee verschillende groepen een schets ter inspiratie voor de kostuumontwerpen. Deze schetsen zie je op afbeelding 1 en 2. In deze schetsen worden de twee groepen door zowel de voorstelling als de vormgeving tegenover elkaar geplaatst.

(3p) Geef aan de hand van drie aspecten van de voorstelling en/of vormgeving van de figuren aan hoe de Reinen tegenover de Onreinen worden geplaatst.

Op afbeelding 3 en 4 zie je ontwerpen van Anton Lavinsky uit 1921 voor *Mystery-Bouffe*.

In 1921 werd *Mystery-Bouffe* opnieuw geprogrammeerd en aangepast, daarover lees je in tekst 3. Deze productie werd goed ontvangen door het arbeiderspubliek. Een criticus schreef: 'Zelfs het proletariaat [bezitloze arbeiders] dat niet lid is van de communistische partij voelt dat het 'hun stuk' is.' Dit gevoel kan mede toegeschreven worden aan de aanpassingen die in 1921 werden doorgevoerd.

(2p) Geef voor twee aanpassingen aan hoe die bijdroegen aan het gevoel van het arbeiderspubliek dat het 'hun stuk' was.

In 1947 werd in New York de Actor's Studio opgericht. Dit was een opleiding voor acteurs, die gebaseerd was op de ideeën van Stanislavski. De manier van spelen die op deze opleiding werd onderwezen, werd bekend als 'The Method'. Regisseur Sean Penn en acteur Emile Hirsch gebruikten The Method voor de film *Into the Wild* (De wildernis in) uit 2007.

In het begin van deze film loopt Chris McCandless (gespeeld door Emile Hirsch) het besneeuwde landschap van Alaska in, klaar om de confrontatie met de wildernis aan te gaan (filmfragment 1).

(2p) Geef aan de hand van filmfragment 1 aan hoe de confrontatie vorm krijgt door middel van

- camerastandpunt en
- camerabeweging.

In filmfragment 2 zie je een scène uit *Into the Wild* waarin Chris oog in oog staat met een grizzlybeer. In tekst 5 lees je meer over de achtergronden van The Method en in tekst 6 lees je over Hirsch' voorbereiding op zijn rol als Chris McCandless.

- (2p) - Geef aan op welke manier Hirsch' voorbereiding aansluit op het uitgangspunt van The Method.
- Leg vervolgens uit waarom The Method past bij een film als *Into the Wild*.

Dat je niet altijd de gecultiveerde leefomgeving van de mens hoeft te verlaten om geconfronteerd te worden met natuur wordt duidelijk in de film *De Wilde Stad*. Filmfragment 3 toont een scène uit het begin van deze film en filmfragment 4 is een deel van de promotietrailer.

Hoofdrolspeleer in *De Wilde Stad* is de kat Abatutu. Hij laat de kijker kennismaken met de dieren in deze stad. Volgens de regisseur was een kat het meest geschikte wezen voor deze klus.

(2p) Geef vanuit de optiek van de regisseur twee redenen waarom juist een kat geschikt is voor deze klus. Betrek in beide antwoorden een voorbeeld uit filmfragment 3 en/of 4.

Gesteld kan worden dat een film als *De Wilde Stad* goed past bij Stanislavski's theateropvatting zoals weergegeven in tekst 5.

(2p) Geef een argument vóór en een argument tegen deze stelling.

In de loop van de eeuwen en culturen (van hofcultuur tot hippiecultuur) is de visie op natuur en natuurlijkheid verschoven. Met de veranderende kijk op de natuur, verschoof ook de waardering van de natuur.

(1p) Geef aan welke nieuwe opvatting over de natuur spreekt uit *De Wilde Stad*.

Dit was de laatste vraag van het examen.

Klik op of als je de vragen nog eens wilt langslopen.

Klik op de knop 'stoppen' als je klaar bent.

Bronvermelding

De in dit examen gebruikte bronnen zijn vermeld in het examen zelf en/of in het correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.

Einde